

AZ ERDÉSZETI NÖVÉNYNEMESÍTÉS EREDMÉNYEINEK FELHASZNÁLÁSA A SZAPORÍTÓANYAG TERMESZTÉSben

BALÁZS JÓZSEF

Az ország faanyagszükségletének mennyiségi és minőségi értelemben vett kielégítése, a bővített újratermelés tartamosságának biztosítása, az erdőterületek fatermő képességének legkedvezőbb hasznosítása, a gazdálkodás eredményességének növelése miatt az utóbbi évtizedekben egyre szélesebb körű felhasználói igények jelentkeztek a magasabb genetikai értékű, nemesített erdészeti szaporítóanyagok iránt. A konkrét és távlat-

1. táblázat

ANYATELEPEK

NYÁRAK

Megnevezése	területe ha-ban	
	1976-ban	1986-ban
I-214	7,3	14,94
ÓNY	23,6	3,97
KONY	4,2	0,24
OP-229		7,26
BL		1,91
BdP		3,57
I-45/51		3,70
I-154		0,34
Pannónia		5,04
I-273		1,41
Egyéb	1,2	1,09
I-58/57		13,28
	36,3	56,75

FÜZEK

Megnevezése	területe ha-ban	
	1976-ban	1986-ban
Bédai egyenes	7,1	8,77
Csertai		0,12
Pörbolyi		0,21
I-1/59		0,90
I-4/59		1,07
Veliki Bajor		1,68
SI-2-61		0,57
Egyéb	0,3	0,57
	7,4	13,89

LUCFENYŐ

Nyirjes	1,60
---------	------

PLANTÁZSOK 1986-ban

megnevezése	EF		FF	
	területe ha-ban	megnevezése	területe ha-ban	területe ha-ban
Cikota-1	35,9	Kál	5,2	
Alföldi	19,0	Albert-irsa	7,0	
Pornói	22,3	Egyéb	2,0	
Mátra	2,7			
Kínai	1,2			
Ásotthalmi	7,0			
Cikota-2	10,0			
Egyéb	2,5			
	100,6		14,2	

Megnevezés	VF		LF	
	területe ha-ban	megnevezése	területe ha-ban	területe ha-ban
Dunántúl-1	5,0	Egyéb	3,5	
Sopron-1	6,3			
	11,3		3,5	

ban várható igények figyelembevételével történt az 1970-es években az erdészeti szaporítóanyag-termesztés átfogó rendezése és ennek kapcsán a nemesített erdészeti fajták termelésére volumennövelő intézkedések születtek.

A fajták iránti fokozottabb mértékű gazdálkodói igényekhez igazodóan, a törzsültetvények és plantázsok fejlesztése folytatódott és ma is ez biztosít alapot a nagyobb genetikai értékű erdészeti szaporítóanyagok termelésének fokozásához (1. táblázat). A kiemelt fontosságú, lassan növő lombos fafajok magasabb biológiai értékű szaporítóanyagának előállítását a populációgenetika elvére alapozottan, kiválasztott — kijelölt — magtermelő állományokból származó termés elkülönített felhasználásával, az utóbbi években elkezdődött.

A szaporítóanyag-termesztés az erdészeti növény-nemesítés eredményeinek gyakorlati hasznosításával, a vegetatív szaporított nyárok, fűzek, akác és a generatív úton szaporítottak közül az

2. táblázat
Vegetatív úton szaporított fajták
szaporítóanyag termelésének alakulása
az utóbbi évtizedben

fajta meg- nevezése	NYÁR			
	termelése edb		megosz- lása %	
	1976- ban	1986- ban	1976- ban	1986- ban
I-214	1,159	1,792	23,1	25,6
ÓNY	3,139	291	62,7	4,2
KONY	449	22	9,0	0,3
OP-229		1,161		16,6
BL		264		3,8
BdP		387		5,5
I-45/51		157		2,3
I-154		49		0,7
Pannónia		1,136		16,2
I-273		302		4,3
Kopeczky		93		1,3
Egyéb	261	215	5,2	3,1
I-58/57		1,128		16,1
Összesen	5,008	6,997	100,0	100,0

	AKÁC	
	1976- ban	1986- ban
Appalachia	43	6,4
Császártöltési	1	0,1
Jászkiséri	29	4,3
Kiskunsági	2	0,3
Nyírségi	370	54,7
Pénzesdombi	—	—
Szajki	4	0,6
Üllői	189	27,9
Zalai	4	0,6
Rózsaszín AC	13	1,9
Váti-46	2	0,3
Kiscsalai	1	0,1
Egyéb kísérleti	19	2,8
Összesen:	677	100,0

	FÜZ			
	1976- ban	1986- ban	1976- ban	1986- ban
Bédai	1,239	1,015	81,8	53,9
egyes				
Pörböldyi		18		1,0
Csertai		10		0,5
I-1/59		148		7,8
I-4/59		82		4,4
Veliki				
Bajar		464		24,7
Si-2-61		32		1,7
Egyéb	275	113	18,2	6,0
Összesen	1,514	1,882	100,0	100,0

LUCFENYŐ			
Nyirjes	2		100,0

3. táblázat
Nemesített (a), magtermelő állományból (b), egyéb helyről (c) származó termelés alakulása

Megnevezés	1976 évben						1986 évben						VII. ötéves terv végére
	termelés millió db	megoszlás %-ban		termelés millió db	megoszlás %-ban		termelés millió db	megoszlás %-ban		termelés millió db	megoszlás %-ban		
		a	b		a	b		a	b		a	b	
		c	c		c	c		c	c		c	c	
Tölgy	80	100	84,4	25	75	70	80	20	80	20	80	20	20
Bükk	6	100	3,4	20	80	6	40	60	40	60	40	60	60
Nemesnyár	5	100	5,9	100	93	7	100	30	100	30	20	50	50
Hazai nyár	8	100	15,7	7	93	10	30	100	30	100	20	50	50
Fűz	2	100	1,9	100	98	2	5	95	5	95	20	90	90
Akác	22	100	32,8	2	98	30	80	20	80	20	20	90	90
Erdeifenyő	85	85	45,0	15	71	25	25	10	90	10	90	90	90
Feketefenyő	33	100	39,6	1	100	11	1	99	1	99	99	99	99
Lucfenyő	14	100	12,8	41	100	2	40	40	40	40	20	40	40
Vörösfenyő	2	100	1,1	41	100	2	20	20	20	20	10	10	10
Egyéb	23	100	40,6	—	—	27	10	10	10	10	10	10	10
Összesen	280	—	283,2	—	—	220	—	—	—	—	—	—	—

erdeifenyő termelésénél ért el jelentős sikert. A nemesítői tevékenységgel leg-
 átfogottabb területen folyamatosan új
 fajták jelentek meg és kerültek közter-
 mesztésbe. Az erdőgazdálkodók az új
 fajtákra legtöbbször gyorsan reagáltak,
 s 10 év összehasonlításában, a fajtahasz-
 nálat jelentősen változott (2. táblázat).

Az államilag minősített fajták teljes
 körű használata, illetve térhódítása mel-
 lett, az 1982—1983-ban elkezdett magter-
 melőállomány-kijelölési munka eredmé-
 nyeként érzékelhető előrehaladás követ-
 kezett a genetikai értéktöbbletet hordozó
 „kiválasztott” kategóriájú erdészeti sza-
 porítóanyag felhasználásánál, s ennek
 célirányos fejlesztése továbbra is tart (3.
 táblázat).

Soron levő feladatok a nemesített er- dészeti szaporítóanyag-termesztésben:

- alapossgal kiértékelt növényne-
 mesítési eredmények gyors gyakor-
 lati alkalmazási lehetőségének meg-
 teremtése;

- az erdészeti vetőmag- és egyéb sza-
 porítóanyag-források fejlesztése,
 illetve időbeni tervszerű felújítása,
 a fajajpolitikai irányelvek érvénye-
 sítése mellett;
- az üzemi fajtaösszehasonlító kísér-
 letek kiértékelésére alapozott faj-
 taajánlás kidolgozása, a termőhely
 függvényében, s ennek közreadásá-
 val a szaporítóanyag-termelés faj-
 taösszetételének alakítása;
- a magtermelő állományok kezelésé-
 nek, termésük elkülönített felhasználásának ellenőrzése;
- a tölgyfélék termésperiodicitásából
 adódóan jelentkező szaporítóanyag-
 ellátási „hullámozás” megszünteté-
 se magtárolási, illetve termesztés-
 technológiai korszerűsítéssel;
- a szaporítóanyag-termelésben a ne-
 mesített, szelektált értékű faj-
 ták/fajok arányának növeléséhez a
 feltételek mindenkorli biztosítása.

A közeljövőre kitézött feladatok tel-
 jesítésével részben hozzájárulhatunk er-
 deink fatermő képességének és értékva-
 gyonának növeléséhez.

A TERMESZTÉSBE LEVŐ FAJTÁK GYAKORLATI ALKALMAZHATÓSÁGÁNAK ÉRTÉKELÉSE

DR. KOLOSZÁR JÓZSEF, DR. MÁTYÁS CSABA, DR. SZEMERÉDY MIKLÓS

Az összeállítás az erdőgazdaságoktól kapott írásos vélemények, valamint a
 NÖMI által rendelkezésre bocsátott adatok alapján készült. Az erdészeti gya-
 korlat sokat vár a nemesített, illetve honosított fajtáktól, amelyek az utóbbi
 években egyre jobban elterjedtek. A jelentés, illetve értékelés összeállítását
 megkönnyítette az, hogy az erdőgazdaságok illetékes szakemberei hasonló
 problémákról számoltak be, és javaslataik is hasonló nehézségek megoldását
 célozzák. A kapott információkat összegezve az alábbi, fontosabb megállapí-
 tásokat terjesztjük elő.

Általános problémák

- Mivel a fajták zöme csak néhány évvel ezelőtt került a gazdálkodókhoz,
 tulajdonságaikról, alkalmazhatóságukról még elég kevés tapasztalattal
 rendelkezünk.
- Több fajta termőhelyi igénye kellő mértékben nem tisztázott, így elő-
 fordul, hogy ugyanaz a fajta egyik termőhelyen kiváló, a másikon gyen-
 ge tulajdonságokat mutat.
- Kevés a fajtakísérlet, és a kísérletek eredményeiről kevés adatunk van.
 Több erdőgazdaságnál létesítettek üzemi termesztési kísérleteket, ezek
 azonban még fiatal állományok, így kiértékelésükre a későbbiekben ke-
 rül sor.